

QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC VỀ QUÂN SỰ, QUỐC PHÒNG Ở ĐỊA PHƯƠNG TRONG TÌNH HÌNH MỚI

HÀ CHÍ CHUNG*

Nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước về quân sự, quốc phòng ở địa phương có ý nghĩa hết sức quan trọng, đòi hỏi phải được tiến hành thường xuyên, liên tục cả thời bình và thời chiến; đồng thời, phải tuân thủ những nguyên tắc cơ bản trong hoạt động quản lý nhà nước đối với công tác quân sự, quốc phòng địa phương. Bài viết tập trung đề xuất một số giải pháp chủ yếu góp phần nâng cao chất lượng quản lý nhà nước về quân sự, quốc phòng của chính quyền địa phương.

Từ khóa: Quản lý nhà nước; quốc phòng toàn dân; quân sự, quốc phòng địa phương; lực lượng vũ trang địa phương; khu vực phòng thủ.

It is extremely important to improve the effectiveness and efficiency of the state management of military and national defense in localities which should be conducted regularly and continuously during peacetime and wartime. The state management of military and national defense in localities should also comply with the fundamental principles. The paper proposed some key solutions to improve the local government performance of the state management of military and national defense.

Keywords: State management; all-people's national defense; local defense, military; local armed forces; defense area.

NGÀY NHẬN: 02/3/20223

NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 29/3/2023

NGÀY DUYỆT: 17/4/2023

1. Đặt vấn đề

Quản lý nhà nước (QLNN) về quốc phòng là hoạt động quản lý, điều hành bằng *Hiến pháp*, pháp luật, cơ chế, chính sách, kế hoạch và các công cụ khác của Nhà nước trong mọi lĩnh vực, mọi hoạt động của xã hội có liên quan đến việc giữ gìn, bảo vệ vững chắc độc lập, chủ quyền, thống nhất, toàn vẹn lãnh thổ và an ninh quốc gia, do hệ thống các cơ quan trong bộ máy nhà nước (bao gồm cơ quan lập pháp, hành pháp, tư pháp) từ trung ương đến cơ sở tiến hành theo chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn của mình.

Khoản 1 Điều 2 Chương I *Luật Quốc phòng* năm 2018 quy định: “Quốc phòng là công cuộc giữ nước bằng sức mạnh tổng hợp của toàn dân tộc, trong đó sức mạnh quân sự là đặc trưng, lực lượng vũ trang nhân dân làm nòng cốt”. Công tác quân sự, quốc phòng địa phương (QSQPĐP) là một bộ phận quan trọng trong toàn bộ công tác quân sự, quốc phòng (QSQP) của Đảng và Nhà nước được tiến hành ở các địa phương trong cả thời bình và thời chiến, theo cơ chế

* ThS, Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng

cấp ủy địa phương lãnh đạo, chính quyền địa phương (CQĐP) quản lý, điều hành theo pháp luật; các cơ quan, ban, ngành, đoàn thể, các tổ chức chính trị - xã hội làm tham mưu và tổ chức thực hiện theo chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn, nhằm xây dựng tiềm lực quốc phòng, lực lượng vũ trang nhân dân, khu vực phòng thủ (KVPT), thế trận quốc phòng, chuẩn bị và tiến hành chiến tranh nhân dân bảo vệ địa phương, góp phần xây dựng nền quốc phòng toàn dân, thế trận chiến tranh nhân dân bảo vệ Tổ quốc. Quản lý, điều hành của CQĐP đối với công tác QSQPĐP là một bộ phận QLNN về quốc phòng do Hội đồng nhân dân (HĐND), Ủy ban nhân dân (UBND) các cấp điều hành bằng pháp luật, chính sách, kế hoạch và các công cụ khác.

Khoản 7 Điều 21 Chương II Luật Tổ chức CQĐP năm 2015 đã quy định về nhiệm vụ, quyền hạn của HĐND cấp tỉnh trong lĩnh vực quốc phòng, an ninh (QPAN), bảo đảm trật tự, an toàn xã hội. Đồng thời, quy định UBND cấp tỉnh thực hiện các biện pháp xây dựng thế trận quốc phòng toàn dân gắn với thế trận an ninh nhân dân trên địa bàn tỉnh...¹.

Luật Quốc phòng, Luật Tổ chức CQĐP quy định rõ vị trí, vai trò, chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn QLNN của CQĐP đối với mọi lĩnh vực chính trị, kinh tế, văn hóa - xã hội, ngoại giao, công tác QSQP, an ninh ở địa phương. Sự quản lý, điều hành của CQĐP đối với công tác QSQPĐP theo đúng các quy định trong Hiến pháp, pháp luật. Nhiệm vụ, quyền hạn, nội dung, phương thức quản lý, điều hành của CQĐP đối với công tác QSQPĐP được bảo đảm bằng pháp luật và trong khuôn khổ của Hiến pháp, pháp luật. Như vậy, CQĐP quản lý, điều hành công tác QSQPĐP là hoạt động hợp hiến, hợp pháp.

2. Nguyên tắc hoạt động quản lý nhà nước đối với quân sự, quốc phòng của chính quyền địa phương đạt hiệu lực, hiệu quả

Một là, quản lý của CQĐP đối với công tác QSQPĐP phải mang bản chất giai cấp sâu

sắc. CQĐP là cơ quan quyền lực, cơ quan hành chính nhà nước ở địa phương, là bộ phận trong bộ máy nhà nước xã hội chủ nghĩa, mang bản chất giai cấp công nhân, là chính quyền của dân, do dân và vì dân, được xây dựng và hoạt động trên nền tảng liên minh giữa giai cấp công nhân với giai cấp nông dân và tầng lớp trí thức. Bản chất chính trị, giai cấp, tính nhân dân, tính dân tộc của CQĐP được biểu hiện cụ thể, toàn diện trên mọi lĩnh vực xây dựng và hoạt động của chính quyền, đặc biệt là trong thực hiện chức năng, nhiệm vụ QLNN của chính quyền. Vì vậy, hoạt động QLNN của CQĐP đối với công tác QSQPĐP phải mang bản chất giai cấp công nhân, đồng thời, mang tính Nhân dân, tính dân tộc sâu sắc.

Hai là, quản lý của CQĐP đối với công tác QSQPĐP phải đặt dưới sự lãnh đạo tuyệt đối trực tiếp về mọi mặt của Đảng Cộng sản Việt Nam. Do đặc điểm, tính chất quan trọng của nhiệm vụ QPAN cho nên Đảng Cộng sản Việt Nam lãnh đạo tuyệt đối, trực tiếp về mọi mặt QPAN, Nhà nước quản lý tập trung, thống nhất đã được quy định trong Hiến pháp và pháp luật. Vì vậy, công tác QLNN của CQĐP đối với công tác QSQP phải đặt dưới sự lãnh đạo tuyệt đối, trực tiếp về mọi mặt của Đảng, mà trực tiếp là cấp ủy, tổ chức đảng, sự quản lý, điều hành của chính quyền các cấp ở địa phương.

Ba là, kết hợp chặt chẽ giữa QLNN về QSQP với quản lý các lĩnh vực kinh tế - xã hội của CQĐP. Cơ quan quân sự, lực lượng vũ trang địa phương là một bộ phận của hệ thống chính trị ở địa phương. Công tác QSQPĐP có quan hệ mật thiết với đời sống kinh tế - xã hội ở địa phương. Xây dựng các tiềm lực, lực lượng, thế trận quốc phòng, KVPT phải kết hợp chặt chẽ với phát triển kinh tế - xã hội, bảo đảm đời sống của Nhân dân địa phương. Mặt khác, CQĐP có chức năng, nhiệm vụ quản lý toàn diện mọi lĩnh vực kinh tế - xã hội, QPAN ở địa phương. Vì

vậy, phải kết hợp chặt chẽ công tác quản lý nhiệm vụ QSQP với quản lý các lĩnh vực kinh tế - xã hội ở địa phương.

Bốn là, quản lý của CQĐP đối với công tác QSQPĐP phải nhằm mục tiêu giữ vững hòa bình, ổn định trên mọi lĩnh vực, không bị bất ngờ trong mọi tình huống, sẵn sàng đánh thẳng mọi âm mưu phá hoại, mọi thủ đoạn xâm lược của các thế lực thù địch, bảo vệ vững chắc địa phương. Đây vừa là nguyên tắc, vừa là mục tiêu, quan điểm chỉ đạo công tác QLNN của CQĐP đối với công tác QSQPĐP. Mục tiêu, quan điểm của Đảng và Nhà nước định hướng, chỉ đạo xuyên suốt, toàn bộ mọi lĩnh vực, mọi nhiệm vụ, phương thức lãnh đạo, quản lý, tổ chức thực hiện công tác QSQPĐP. Công tác QLNN của CQĐP đối với công tác QSQPĐP phải quán triệt, nắm vững và thực hiện thắng lợi mục tiêu, quan điểm chỉ đạo này.

Năm là, quản lý của CQĐP đối với công tác QSQPĐP bằng pháp luật, kế hoạch, chính sách thống nhất; có sự phân công nhiệm vụ rõ ràng ở từng cấp, từng ngành, từng địa phương. CQĐP phải căn cứ vào *Hiến pháp*, pháp luật của Nhà nước, các văn bản quy phạm pháp luật, nghị định, thông tư của Chính phủ liên quan đến QSQP, cụ thể hoá, quản lý, chỉ đạo và tổ chức cho Nhân dân địa phương thực hiện thắng lợi *Hiến pháp*, pháp luật, các văn bản quy phạm pháp luật của Nhà nước và Chính phủ về công tác QSQP. Mọi hoạt động của chính quyền và Nhân dân địa phương trong thực hiện nhiệm vụ QSQPĐP phải trong khuôn khổ pháp luật, được bảo đảm bằng pháp luật. CQĐP quản lý công tác QSQPĐP bằng pháp luật. Mọi hiện tượng, hành vi sai trái, làm tổn hại đến lĩnh vực QSQP ở địa phương đều phải được xử lý theo pháp luật.

3. Quản lý nhà nước về quân sự, quốc phòng ở địa phương hiện nay

Đặc trưng cơ bản của công tác quốc phòng là hoạt động quân sự, lực lượng vũ

trang nhân dân làm nòng cốt. Đây là một loại hình lao động đặc biệt, gian khổ, ác liệt; gắn liền với tổn thất, hy sinh, thương tích; liên quan trực tiếp đến sự sống, còn của Nhà nước, của chế độ. Công cụ, phương tiện hoạt động QSQP là vũ khí, trang bị kỹ thuật quân sự, có tính năng hủy diệt sự sống và cơ sở vật chất kỹ thuật. Vì vậy, những con người hoạt động trong lĩnh vực QSQP phải được giáo dục, quản lý, rèn luyện, bồi dưỡng về phẩm chất đạo đức, bản lĩnh chính trị kiên định vững vàng, trung thành tuyệt đối với Đảng, Nhà nước, Tổ quốc và Nhân dân; chấp hành nghiêm kỷ luật, chỉ thị, mệnh lệnh của cấp trên, có ý chí, quyết tâm hoàn thành mọi nhiệm vụ được giao. Trong mọi lĩnh vực hoạt động QSQP phải có sự lãnh đạo, chỉ đạo, chỉ huy, quản lý, điều hành chặt chẽ, thống nhất của cấp ủy, chính quyền và cơ quan chức năng ở địa phương.

Những năm qua, công tác QSQPĐP đã được triển khai thực hiện với quy mô ngày càng toàn diện, rộng lớn và thu được nhiều kết quả quan trọng. Đã có sự chuyển biến cơ bản về nhận thức, tư duy của các cấp, các ngành, tổ chức, lực lượng xã hội, các tầng lớp nhân dân về công tác QSQPĐP. Nghiên cứu, xây dựng, từng bước hoàn thiện quan niệm, nội dung, phương thức hoạt động, tổ chức cơ quan quân sự địa phương các cấp. Công tác giáo dục QPAN đã được triển khai toàn diện, phù hợp với từng đối tượng. Nhiệm vụ xây dựng lực lượng vũ trang địa phương, nhất là xây dựng bộ đội địa phương, lực lượng dân quân tự vệ, dự bị động viên được thực hiện có nề nếp và chất lượng không ngừng được nâng lên. Công tác xây dựng tiềm lực, thế trận quốc phòng, xây dựng và diễn tập KVPT được các địa phương tổ chức nghiêm túc đúng quy định, bảo đảm chất lượng. Cơ chế lãnh đạo, quản lý, chỉ huy công tác QSQPĐP được tổ chức vận hành, bổ sung, hoàn thiện phù hợp với tình hình thực tiễn của các địa phương. Góp phần giữ vững ổn định an ninh

chính trị, trật tự an toàn xã hội ở các địa phương trong cả nước.

Tuy nhiên, sự lãnh đạo, chỉ đạo, quản lý của một số cấp ủy, tổ chức đảng, CQĐP chưa ngang tầm với đòi hỏi của tình hình, nhiệm vụ QSQPĐP. Hiệu lực, hiệu quả quản lý, điều hành của CQĐP đối với công tác QSQPĐP ở một số nhiệm vụ kết quả chưa cao. Một bộ phận cán bộ, đảng viên, Nhân dân chưa nhận thức đầy đủ, thống nhất dẫn đến trách nhiệm chưa cao trong thực hiện nhiệm vụ QSQPĐP. Xây dựng “thế trận lòng dân”, thế trận chiến tranh nhân dân, thế trận KVPT của một số địa phương chưa thực sự vững chắc. Chất lượng tổng hợp, sức mạnh chiến đấu của lực lượng dự bị động viên, dân quân tự vệ chưa cao. Công tác xây dựng các tiềm lực của KVPT gặp nhiều khó khăn, hạn chế. Chưa kết hợp chặt chẽ giữa phát triển kinh tế - xã hội với tăng cường củng cố QPAN ở địa phương trên một số lĩnh vực. Trang thiết bị, vũ khí của lực lượng vũ trang địa phương chậm được đổi mới, bị xuống cấp và thiếu đồng bộ.

Tình trạng suy thoái kinh tế, những mặt tiêu cực của kinh tế thị trường, thiên tai, dịch bệnh, tình trạng suy thoái về phẩm chất chính trị, đạo đức, lối sống trong một bộ phận cán bộ lãnh đạo, quản lý của địa phương... đã ảnh hưởng không nhỏ đến sự ổn định chính trị, phát triển kinh tế - xã hội, củng cố QPAN ở địa phương. Thực trạng tình hình kinh tế, văn hóa - xã hội ở địa phương đang đặt ra đòi hỏi cấp thiết phải tăng cường hiệu lực quản lý, điều hành của CQĐP đối với công tác QSQPĐP.

4. Nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước của chính quyền địa phương đối với công tác quân sự, quốc phòng

Thứ nhất, hoàn thiện hệ thống pháp luật, chính sách về QSQP. Theo phạm vi, quyền hạn CQĐP, căn cứ vào những quy định của *Hiến pháp*, pháp luật, các nghị định, thông

tư của Chính phủ về chức năng, nhiệm vụ của mình trong lĩnh vực QSQP và tình hình thực tế của địa phương, xác định các chủ trương, kế hoạch tổ chức thực hiện nhiệm vụ QSQP; ban hành văn bản quy phạm pháp luật hướng dẫn thực hiện nhiệm vụ QSQP ở địa phương. Trong quá trình thực thi các văn bản pháp luật về quản lý công tác QSQP, an ninh phải có sự giám sát, thanh tra nghiêm ngặt của Nhà nước theo phân cấp, đúng với quan điểm của Đảng về xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa.

Thứ hai, hoàn thiện tổ chức bộ máy quản lý chuyên trách của Nhà nước về QSQP. Tiếp tục kiện toàn hệ thống cơ quan, cán bộ chuyên trách, kiêm nhiệm công tác QSQPĐP. Việc lựa chọn, bố trí cán bộ cho cơ quan chuyên trách về QSQP cần được tiến hành chặt chẽ theo tiêu chuẩn chức danh cụ thể. Đồng thời, đội ngũ này cần được bồi dưỡng chuyên sâu, có quy hoạch, kế hoạch quản lý, bố trí sử dụng một cách phù hợp, bảo đảm phục vụ lâu dài, tích lũy được kinh nghiệm và không để bị hổng hụt. Đặc biệt, đối với các cơ quan làm tham mưu về công tác QSQP ở các địa phương, như: Bộ chỉ huy quân sự cấp tỉnh; Ban chỉ huy quân sự cấp huyện; Ban chỉ huy quân sự cấp xã là cơ quan tham mưu giúp cấp ủy, CQĐP thực hiện QLNN về QSQP phải thường xuyên được củng cố, kiện toàn về tổ chức, biên chế, làm tốt chức năng, nhiệm vụ trong công tác QSQPĐP.

Thứ ba, tăng cường công tác giáo dục QPAN cho toàn dân và hệ thống chính trị ở địa phương. Trong tình hình hiện nay, giáo dục QPAN cần được triển khai đồng bộ cả bề rộng và chiều sâu, với chương trình, nội dung, hình thức phù hợp với từng đối tượng, nhất là cho đội ngũ cán bộ chủ trì ở các cấp, các ngành ở địa phương bảo đảm cho đội ngũ cán bộ, đảng viên không chỉ giỏi quản lý kinh tế - xã hội, mà còn phải có kiến thức

QPAN, giải QLNN về quốc phòng theo cương vị chức trách. Coi trọng và đẩy mạnh công tác tuyên truyền giáo dục QPAN cho toàn dân, cả hệ thống chính trị. Cùng với đó, xây dựng chuẩn hóa nội dung, chương trình phổ biến kiến thức QPAN cho các đối tượng địa phương phù hợp với chức trách, nhiệm vụ.

Thứ tư, xây dựng cơ sở vững mạnh, xây dựng “thể trận lòng dân” vững chắc. Trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, xây dựng KVPT hiện nay, cần coi trọng đẩy mạnh xây dựng “thể trận lòng dân” vững chắc ngay từ cơ sở, bởi sự nghiệp bảo vệ Tổ quốc là nền tảng, là cái gốc cho xây dựng QPAN. Xây dựng cơ sở vững mạnh về chính trị, xây dựng củng cố “thể trận lòng dân” vừa là những vấn đề cơ bản lâu dài, vừa có tính cấp thiết của sự nghiệp cách mạng dưới sự lãnh đạo của Đảng.

Thứ năm, thực hiện nền nếp chế độ kiểm tra, thanh tra và giải quyết khiếu nại tố cáo; sơ kết, tổng kết, rút kinh nghiệm trong việc thực hiện nhiệm vụ QSQP ở địa phương. Kiểm tra, thanh tra và giải quyết khiếu nại tố cáo trong việc thực hiện nhiệm vụ QSQP là một nội dung quan trọng trong QLNN về quốc phòng ở địa phương. Chỉ đạo việc kiểm tra, thanh tra công tác QSQP đối với các cơ sở, ban, ngành địa phương thuộc quyền theo những quy định của pháp luật về thanh tra quốc phòng. Tiến hành sơ kết, tổng kết thực hiện nhiệm vụ QSQP và báo cáo kết quả theo quy định. Kiểm tra việc thực hiện nhiệm vụ QSQP ở địa phương là việc làm thường xuyên, cần thiết thuộc chức năng, nhiệm vụ quyền hạn của các cấp ủy đảng và CQĐP.

Cùng với đó, tiếp tục bổ sung, hoàn thiện hệ thống các quy phạm pháp luật và chính sách làm cơ sở để kiểm tra, thanh tra, giám sát việc thực thi nhiệm vụ quốc phòng của các cấp, các ngành từ trung ương đến địa phương. Phát huy tốt vai trò, trách nhiệm của cơ quan hành pháp trong kiểm tra, thanh tra, giám sát theo các chuyên ngành.

Đồng thời, cần đề cao vai trò của quần chúng nhân dân trong QLNN về quốc phòng. Đặc biệt, thông qua các tổ chức chính trị - xã hội để động viên quần chúng tham gia kiểm tra, giám sát việc thực hiện nhiệm vụ QSQP ngay tại cơ sở.

5. Kết luận

QLNN về quốc phòng có vai trò quan trọng trong mọi lĩnh vực, mọi hoạt động xã hội, có quan hệ đến việc giữ gìn, bảo vệ vững chắc độc lập, chủ quyền, toàn vẹn lãnh thổ và an ninh quốc gia, do hệ thống các cơ quan lập pháp, hành pháp và tư pháp của bộ máy nhà nước từ trung ương đến cơ sở tiến hành theo chức năng, nhiệm vụ, phạm vi quyền hạn của mỗi cơ quan nhằm nâng cao chất lượng, hiệu quả xây dựng nền quốc phòng toàn dân, thể trận chiến tranh nhân dân cũng như đối với sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới. Cấp ủy, CQĐP cần nắm vững mục tiêu, yêu cầu, nội dung, phương pháp, cơ chế tổ chức QLNN về QSQP; tiếp tục đổi mới, hoàn thiện bộ máy QLNN về QSQP ở địa phương, hoàn chỉnh hệ thống chính sách, pháp luật; tăng cường sự lãnh đạo của cấp ủy đảng, phát huy vai trò của HĐND, UBND các cấp trong QLNN về QSQP và góp phần tích cực vào xây dựng nền quốc phòng toàn dân, KVPT, góp phần thực hiện thắng lợi sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa □

Chú thích:

1. Khoản 1 Điều 8; khoản 5 Điều 21 Luật Tổ chức chính quyền địa phương năm 2015.

Tài liệu tham khảo:

1. Đảng Cộng sản Việt Nam. Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII. Tập I, II. H. NXB Chính trị quốc gia Sự thật, 2021.

2. Luật Giáo dục quốc phòng và an ninh năm 2013.

3. Luật Quốc phòng năm 2018.

4. Luật Tổ chức chính quyền địa phương năm 2015.